

## ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОМПРОМІСУ CONCEPT AND CLASSIFICATION OF CRIMINAL-PROCEDURAL COMPROMISE

### Марія Сіроткіна

кандидат юридичних наук,  
докторант кафедри правосуддя Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка

### Mariia Sirotkina

Candidate of Juridical Sciences,  
doctoral student of the Department of Justice  
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine



[orcid.org/0000-0001-7897-409X](https://orcid.org/0000-0001-7897-409X)



[mvs161017@gmail.com](mailto:mvs161017@gmail.com)

### Анотація

У статті досліджується поняття та класифікація кримінально-процесуального компромісу, проаналізовано його теоретико-правові аспекти. Звертається увага на розмежування кримінально-правового та кримінально-процесуального компромісів. Констатовано, що як кримінально-правовий, так і кримінально-процесуальний компроміси перебувають у тісній взаємодії один з одним. Зазначається про розширення видів кримінально-процесуального компромісу, який деякі вчені поділяють на види залежно, наприклад, від стадійності кримінального процесу, від суб'єктів, від форми обвинувачення та ін. Акцентується увага на пропозиції щодо запровадження ще одного виду компромісу у кримінальному процесі - доказового. Обґрунтовується доцільність застосування останнього у кримінальному процесі, зокрема вказується на те, що запропонований вид компромісу у кримінальному провадженні за своєю сутністю дублює визначення та зміст кримінально-процесуального компромісу.

Наголошується на тому, що компроміс у кримінальному провадженні перш за все є кримінально-процесуальною угодою, укладеною між державними органами та їх посадовими особами (сторона обвинувачення), з одного боку, і іншими особами (сторона захисту) - з іншого боку, щодо яких, можливо, буде здійснюватися провадження у кримінальній справі. Однак зазначається, що деякі вчені не підтримують таке розуміння кримінально-процесуального компромісу, під кримінально-процесуальним компромісом вони розуміють раптово виниклий конфлікт між зацікавленими учасниками кримінального провадження.

На основі аналізу існуючих підходів до поняття «кримінально-процесуальний компроміс» зроблено висновок,

**Ключові слова:** компроміс, кримінально-процесуальний компроміс, види, кримінальне провадження, кримінально-правовий конфлікт.

що це, перш за все, один із різновидів правового компромісу, який характеризується бажанням сторін з «доброї» власної волі вирішити кримінально-правовий конфлікт при певних рівних умовах, поступках і взаємній вигоді у кримінальному провадженні.

## Abstract

*The article investigates the concept and classification of criminal-procedural compromise, analyzes its theoretical and legal aspects. Attention is drawn to the distinction between criminal law and criminal procedure compromises. It is stated that both criminal law and criminal procedure compromises are in close cooperation with each other. It is noted about the expansion of the types of criminal-procedural compromise, which some scholars divide into types depending on, for example, the stages of the criminal process, the subjects, the form of accusation, and others. Emphasis is placed on proposals for the introduction of another type of compromise in criminal proceedings - evidence. The expediency of using the latter in criminal proceedings is substantiated, in particular, it is pointed out that the proposed type of compromise in criminal proceedings essentially duplicates the definition and content of criminal-procedural compromise.*

*It is emphasized that the compromise in criminal proceedings is primarily a criminal procedure agreement concluded between state bodies and their officials (prosecution), on the one hand, and other persons (defense) - on the other hand, in respect of which, criminal proceedings may be instituted. However, it is noted that some scholars do not support this understanding of criminal procedural compromise, by criminal procedural compromise they mean a sudden conflict between the interested participants in criminal proceedings.*

*Based on the analysis of existing approaches to the concept of "criminal procedural compromise", it is concluded that this is primarily a kind of legal compromise, which is characterized by the desire of the parties of "good" will to resolve criminal conflict under certain equal conditions, concessions and mutual benefit in criminal proceedings.*

## Key words:

*compromise, criminal-procedural compromise, types, criminal proceedings, criminal conflict.*

## Вступ

Проблема вирішення питання про можливість та доцільність реалізації компромісу у кримінальному провадженні виникла не випадково. Компроміс - це крок, за допомогою якого уможлиблюється прийняття рішення за спірним питанням, щоб задовольнити сторони, які зацікавлені у його вирішенні. Крім того, за допомогою реалізації правового компромісу знаходять своє відображення у кримінальному провадженні засади поваги до людської гідності та гуманізму, які останнім часом набувають особливого змісту.

Про доцільність укладання компромісу у кримінальному провадженні свідчить зарубіжний досвід, зокрема країн Західної Європи. Вони сьогодні працюють над удосконаленням юридичних норм на підставі чітко відпрацьованої системи стимулювання законослухняної поведінки колишніх правопорушників, намагаючись досягти максимально можливої злагоженості між державою та особами, які порушили закон, шляхом подальшого вдосконалення компромісних норм і розширення їхніх можливостей. Поняття компромісу у західному суспільстві втратило абстрактно-теоретичний характер і набуло інструментального змісту, як засобу досягнення

практичних цілей, які сприяють втіленню основних завдань кримінально-правової боротьби зі злочинністю. Це стає дійсно можливим лише після досягнення певних домовленостей між суб'єктами, - учасниками компромісної угоди. Така форма компромісу зосереджує увагу на суб'єктивних вольових аспектах, свідомому й цілеспрямованому зближенні позицій сторін, а також регулює суперечні погляди [1, с. 39].

## Аналіз останніх досліджень

Проблема поняття та класифікації кримінально-процесуальних компромісів практично не досліджувалася у доктрині науки кримінального процесу. Проте, окремі аспекти сутності та змісту правового компромісу загалом у юридичній науці досліджувалися у роботах науковців серед яких, наприклад С.В. Бобровник досліджувала питання компромісу і конфлікту у праві, наголошуючи, що запровадження компромісу в якості правового явища через його інституалізацію надало соціальному явищу правової форми. Саме в ході інституціоналізації, як зазначає вчена, компроміс переростає в правовий інститут, що є завершальним етапом його юридизації [2, с. 104]. А. Калиниченко наводить класифікацію правових компромісів в залежності від виду судочинства, у якому досягається компроміс (компроміс у цивільному, кримінальному, господарському, адміністративному судочинстві), тощо [3, с.148]. Г.О. Усатий, який досліджував компроміс у площині кримінального права, дає визначення компромісу у кримінальному праві. На його думку, компроміс у площині кримінального права - це взаємна домовленість (договір), яка встановлює певні умови звільнення від кримінальної відповідальності для осіб, які зобов'язуються виконати передбачені кримінальним законодавством нормативно-правові настанови. Такий договір повинен передбачати характер взаємовідносин сторін і їхні права й обов'язки. Г.О. Усатий також зазначає, що під компромісом розуміється інструментальний спосіб розв'язання кримінально-правового конфлікту та врегулювання відносин, що виникають на його основі [4, с. 26-27]. О.Г. Добровольська визначає сутність кримінально-процесуального компромісу через призму процесуальних норм, що регулюють процедуру укладення угоди між конфліктуючими сторонами [5, с. 299-300; 6, с.151]. В.В. Назаров розглядає компроміс як засіб вирішення кримінально-процесуальних конфліктів і визначає це поняття як врегулювання розбіжностей через взаємні поступки, бажання запобігти конфлікту шляхом взаємних поступок [7, с. 8]. Цікавою є дефініція «компромісу на досудовому слідстві» В.С. Кузьмічова та Є.О. Куртої, які визначають його як угоду між учасниками досудового слідства (а саме між слідчим і потерпілими, підозрюваними, обвинуваченими, свідками) на підставі взаємних поступок, укладання якої відбувається в порядку, врегульованому нормами кримінального та кримінально-процесуального законодавства, морально-етичними правилами з використанням криміналістичних прийомів із метою вирішення завдань кримінального судочинства [8, с. 12].

Крім того, аналізуючи існуючі роботи, присвячені питанням застосування компромісу у кримінальному провадженні, не можна не звернути увагу на те, що досить часто термін «компроміс» використовується без роз'яснення його сутності. Для кращого розуміння поняття «кримінально-процесуальний компроміс» необхідно насамперед розглянути, що являють собою такі поняття, як «компроміс» і «компроміс у кримінальному процесі».

## Методологія дослідження

Метою статті є дослідження сутності кримінально-процесуального компромісу, а також різноманітних концептуальних підходів до їх класифікації.

Науковий аналіз роботи здійснювався за допомогою методу системного підходу та аналізу, що допомогло проаналізувати сутність поняття компромісу у кримінальному провадженні та концептуальні підходи до його класифікації. У роботі також використано метод структурнологічного аналізу для послідовності викладу матеріалу. Вказані методи дослідження доповнюють один одного та забезпечують можливість всебічно розглянути предмет дослідження.

## Результати дослідження

### *Поняття та сутність компромісу у кримінальному провадженні*

У теорії кримінального процесу не існує однозначного тлумачення поняття «компроміс».

Так, С.М. Туркота під «кримінально-процесуальним компромісом» має на увазі сукупність кримінально-процесуальних норм, що регулюють порядок реалізації правового компромісу (звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям і примиренням винного з потерпілим) [9, с. 71].

В.М. Верещак відносить це поняття до однієї стадії кримінального процесу - стадії судового розгляду [10, с. 41-43].

Привертає увагу тлумачення, яке наводить О.А. Парфило, який визначає «кримінально-процесуальний компроміс» як систему процесуальних норм, що регулюють процедуру укладання угоди між конфліктуючими сторонами (державою в особі її правоохоронних органів і потерпілою особою, з одного боку, та особою, яка вчинила злочин, з іншого боку) на основі закріплених у законі чітких правил надання поступок і гарантій їхнього виконання [11, с. 62-65]. Аналогічної думки у своїх працях дотримується і О.Г. Добровольська, яка визначає сутність кримінально-процесуального компромісу через призму процесуальних норм, що регулюють процедуру укладення угоди між конфліктуючими сторонами [5, с. 299-300; 6, с.151].

В.В. Назаров розглядає компроміс як засіб вирішення кримінально-процесуальних конфліктів і визначив це поняття як врегулювання розбіжностей через взаємні поступки, бажання запобігти конфлікту шляхом взаємних поступок [7, с. 8].

Цікавою є дефініція «компромісу на досудовому слідстві» В.С. Кузьмічова та Є.О. Куртої, які визначають його як угоду між учасниками досудового слідства (а саме між слідчим і потерпілими, підозрюваними, обвинуваченими, свідками) на підставі взаємних поступок, укладання якої відбувається в порядку, врегульованому нормами кримінального та кримінально-процесуального законодавства, морально-етичними правилами з використанням криміналістичних прийомів із метою вирішення завдань кримінального судочинства [8, с. 12].

Досить односторонньо розглядає питання застосування компромісу І.Г. Суботіна, яка зазначає, що поняття компромісу може бути розглянуте у кримінальному судочинстві лише як один із засобів вирішення конфлікту. Авторка підкреслює, що визначення компромісу як угоди, яка досягнута шляхом взаємних поступок неможливо застосувати стосовно кримінально-процесуальної діяльності. Це пов'язано із властивою їй специфікою, яка полягає у характері процесуальних відношень (влада-підлеглість), які відбуваються, коли компетентні органи та посадові особи під час досудового слідства мають можливість впливати на реалізацію прав інших учасників кримінального процесу. Таким чином, на думку автора, додаткові обмеження прав учасників кримінального судочинства будуть суперечити меті судочинства та принципам моральності, справедливості, рівності учасників кримінального процесу [12, с. 78]. Подібної думки притримується О. Юхно, який зазначає, що застосування компромісу в сучасному кримінальному процесі це реальна необхідність, обумовлена сучасними вимогами суспільства та міжнародної спільноти до кримінального судочинства, яке повинно сприяти захисту прав та свобод людини і відповідати Конституції України [13, с. 19].

Але якщо поглянути уважніше, то можна відзначити, що завдяки взаємним поступкам розширюється коло прав та свобод учасників кримінального судочинства. Наприклад, у випадку звільнення від кримінальної відповідальності на підставі примирення обвинуваченого та потерпілого або у зв'язку з дійовим каяттям, усі сторони чимось поступаються, тобто поступки, які надаються - є взаємними. Таким чином, наприклад, звільняючи винну особу від кримінальної відповідальності через примирення з потерпілим, винному надається можливість виправлення без застосування кримінального примусу, а потерпілому отримати відшкодування збитків, що відповідає встановленим принципам правосуддя.

Слушною з цього приводу є думка Т.С. Волчецької, яка зазначає, що саме компроміс є тим способом вирішення конфліктів, до якого сторони вдаються тільки при наявності обопільного бажання його застосування. Хоча в ряді випадків таке бажання може бути викликано вимушеними обставинами, тим не менш, до моменту прийняття рішення сторони готові до своєрідної форми співпраці [14, с. 115].

Отже, можна погодитися із думкою В.С. Кузьмічова та Є.О. Курта, що компроміс на досудовому слідстві як угода на підставі взаємних поступок зазвичай має місце у кримінальному судочинстві і не суперечить принципам моральності, справедливості та рівності учасників кримінального судочинства, сприяє можливості усунення негативних наслідків злочину та прийняттю справедливого рішення у справі [8, с. 26-27].

Яніна Я.Ю. розуміє під процесуальним компромісом спосіб вирішення конфліктів кримінального судочинства, який досягається за допомогою взаємодопустимих поступок сторін обвинувачення і захисту [15, с. 11]. В своїх працях Р.Г. Зорін визначає процесуальний компроміс як передбачене кримінально-процесуальним законом (що не суперечить) рішення компетентних належних осіб, що здійснюють кримінальне судочинство в інтересах підозрюваного, обвинуваченого з метою розкриття злочинів, притягнення до кримінальної відповідальності інших винних осіб, реалізації завдань кримінального процесу і встановлення об'єктивної істини у кримінальних справах [16]. І.А. Попова вважає процесуальним компромісом один із способів вирішення конфліктів кримінального судочинства, який реалізується за допомогою відповідних формальних процедур і пов'язаних з ними тактичних прийомів, а досягається він в рамках чинного закону взаємними поступками сторін - учасниць конфлікту [17, с. 100].

В основі компромісного способу вирішення правового конфлікту лежить в переважній більшості каяття, відмова від продовження певної шкідливої суспільству діяльності, активне сприяння судочинству, відшкодування завданих збитків, усунення інших негативних загроз та зміна на позитивну поведінку з боку винуватої особи, яка може носити, між іншим, односторонній характер без очікування поблажок з боку обвинувачення, а з іншої сторони - це, звичайно, повернення до більш гуманних, не репресивних засобів вирішення конфлікту зі сторони держави. По суті, це не угода юридичних і фізичних осіб, а компроміс особи і суспільства в особі держави, компроміс на основі реального застосування постулатів верховенства права.

Як слушно зазначає М.В. Макарейко, і ми поділяємо його точку зору, що необхідно розглядати компроміс перш за все як кримінально-процесуальну угоду, укладену між державними органами та їх посадовими особами (сторона обвинувачення), з одного боку, і іншими особами (сторона захисту) - з іншого боку, щодо яких, можливо, буде здійснюватися провадження у кримінальній справі. При цьому ряд вчених розглядають використання подібного компромісу у вирішенні раптово виниклого конфлікту (відносин) між зацікавленими учасниками.

Необхідно враховувати, що будь-які погрози, шантаж, психологічний вплив на особу з метою отримання певних вигод, незнання слідчої ситуації, а також інші незаконні і корисливі мотиви не можуть розглядатися і застосовуватися як компроміс при прийнятті остаточних процесуальних рішень у кримінальній справі [18, с. 118-120, 132-135, 495-501].

### **Розмежування кримінально-правового та кримінально-процесуального компромісів**

Варто звернути увагу на розмежування кримінально-правового та кримінально-процесуального компромісу. На наш погляд, таке розмежування між ними проявляється у формах їх вираження (реалізації) у кримінальному та кримінально-процесуальному праві. До форм кримінально-правового компромісу, реалізація яких регулюється компромісними нормами кримінального права, належать: звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК України); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки (ст. 48 КК України); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК України); звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК України); інші норми Особливої частини КК України, які встановлюють можливість звільнення від кримінальної відповідальності в разі скоєння конкретного злочину та виконання позитивних посткримінальних вчинків, передбачених для цього випадків (декриміналізація, амністія тощо).

У свою чергу, формами вираження кримінально-процесуального компромісу є наступні: взяття обвинуваченого на поруки, юридичний компроміс сторін, відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення, угода про визнання вини (глава 35 КПК України) тощо. При чому, обидва види правових компромісів виходять за межі дії своєї ж (кримінальної чи кримінально-процесуальної) галузі права, перебуваючи на «чужому» полі завдяки тісному

взаємозв'язку кримінальної та кримінально-процесуальної галузей права. Як наслідок, кримінально-правовий та кримінально-процесуальний компроміси як види правового компромісу перебувають у тісній взаємодії.

На основі аналізу існуючих підходів до поняття «кримінально-процесуальний компроміс» зроблено висновок, що це, перш за все, один із різновидів правового компромісу, який характеризується бажанням сторін з «доброї» власної волі вирішити кримінально-правовий конфлікт при певних рівних умовах, поступках і взаємній вигоді у кримінальному провадженні.

### **Класифікація компромісу у кримінальному провадженні**

Варто звернути увагу на класифікацію компромісу у кримінальному провадженні. Можна погодитися із думкою А. Калиниченко, що їх можна класифікувати таким чином:

1) залежно від суб'єктів: компроміс між обвинуваченим і потерпілим, компроміс між стороною обвинувачення й обвинуваченим;

2) залежно від стадії кримінального процесу: компроміс, укладений на досудовому слідстві; судовий компроміс;

3) залежно від форми обвинувачення: компроміс у кримінальних провадженнях у формі державного обвинувачення; компроміс у кримінальних провадженнях у формі приватного обвинувачення;

4) за процесуальною регламентацією: передбачені кримінально-процесуальним законодавством; компроміси, порядок укладання яких прямо не встановлюється кримінально-процесуальним законодавством [3, с.149].

У свою чергу, у доктрині кримінального процесу більше уваги приділялося компромісам, укладеним на досудовому слідстві. Так, Є.О. Курта пропонує усю сукупність компромісів, які можуть бути укладені на досудовому слідстві, класифікувати таким чином: кримінально-правові компроміси; кримінально-процесуальні компроміси; тактико-криміналістичні компроміси; морально-етичні компроміси [19, с.53].

У свою чергу, видами судового компромісу можна назвати такі: 1) судовий компроміс, що досягається в ході загального порядку розгляду кримінального провадження в суді; 2) спрощене провадження на основі судового компромісу; 3) судовий компроміс, що досягається в ході особливого порядку кримінального провадження.

До видів судового компромісу, що досягається в ході загального порядку розгляду кримінального провадження в суді, необхідно віднести такі: 1) судовий компроміс, досягнутий у суді першої інстанції під час розгляду кримінального провадження як суддею одноособово, так і судом присяжних (глава 28, параграф 2 глави 30 КПК України); 2) судовий компроміс, досягнутий під час апеляційного розгляду справи (глава 31 КПК України); 3) судовий компроміс, досягнутий під час касаційного розгляду справи (глава 32 КПК України); 4) судовий компроміс, досягнутий під час розгляду провадження у Верховному Суді України (глава 33 КПК України); 5) судовий компроміс, досягнутий під час розгляду провадження за нововиявленими обставинами (глава 34 КПК України) [3, с.149].

На завершення слід зазначити, що у доктрині кримінального процесу почали активно обґрунтовувати доцільність застосування у кримінальному провадженні доказового компромісу. Так, О.Г. Маркелов зазначає, що доказовий компроміс при закритті кримінальної справи у зв'язку з примиренням сторін розуміється як взаємна домовленість зацікавлених сторін за умови волевиявлення потерпілої особи і виконання підозрюваним або обвинуваченим ряду обов'язкових зобов'язань, а також встановлення всіх необхідних обставин у кримінальній справі [20, с.237]. Крім того, доказовий компроміс може застосовуватися при закритті кримінальної справи або кримінального переслідування в зв'язку з призначенням заходів кримінально-правового характеру у вигляді судового штрафу, при укладанні угоди про співробітництво тощо [21, с. 48-54; 22, с.105-108].

Запропонований вченим ще один вид кримінально-процесуального компромісу має право на існування, однак акцентуючи увагу на його доцільності застосування у кримінальному процесі, хотілося б зазначити, що він, по суті, дублює визначення та зміст кримінально-процесуального компромісу.

## Висновки

Отже, проаналізувавши все вищезазначене, на нашу думку, є всі підстави стверджувати про спроможність як інституту компромісу в кримінальному судочинстві, так і самого поняття кримінально-процесуальний компроміс, доцільність розгляду питання про розширення меж його застосування з метою спрощення процесу доказування суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки злочину, реалізуючи завдання кримінального судочинства, зазначені у статті 2 КПК України.

На основі аналізу існуючих підходів до поняття «кримінально-процесуальний компроміс» зроблено висновок, що це, перш за все, один із різновидів правового компромісу, який характеризується бажанням сторін з «доброї» власної волі вирішити кримінально-правовий конфлікт при певних рівних умовах, поступках і взаємній вигоді у кримінальному провадженні.

## Перелік літератури та джерел інформації

1. Усатий Г.О. Компроміс як засіб вирішення кримінально-правового конфлікту: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 1999. 150 с.
2. Бобровник С.В. Институционализация компромисса и конфликта в праве. *Государство и право*. 2012. № 1. С.104-107.
3. Калиниченко А. Теоретичні аспекти судового компромісу в кримінальному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 147-152.,
4. Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс: [монографія]. К.: Атіка, 2001. 128 с.
5. Добровольська О.Г. Провадження на підставі угод і компромісів у кримінальному процесі України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 299-304.
6. Добровольська О.Г. Проблеми інституту кримінального провадження на підставі угод. *Право і суспільство*. 2013. № 5. С. 150-154.
7. Назаров В.В. Виникнення кримінально-процесуальних конфліктів та способи їх усунення на стадії попереднього розслідування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2000. 18 с.
8. Кузьмічов В.С. Курта Є.О. Компроміс на досудовому слідстві (криміналістичний аспект): [монографія]. К.: КНТ, 2007. 136 с.
9. Туркота С.С. Правовий компроміс у кримінальному судочинстві. *Право України*. 2001. № 12. С. 69-71.
10. Верещак В.М. Судовий компроміс у кримінальному судочинстві. *Вісник Верховного Суду України*. 2000. № 1. С. 41-43.
11. Парфило О.А. Щодо визначення поняття кримінально-процесуального компромісу. *Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю на етапі реформування кримінального судочинства*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 14-15 травня 2002 р.). Запоріжжя : Юридичний ін-т МВС України, 2002. Ч. 2. С. 62-65.
12. Субботина И.Г. Нравственные начала предварительного расследования: Учеб. пособие. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2003. 156 с.
13. Юхно О. О. Актуальні проблеми компромісу в досудовому розслідуванні при застосуванні нового Кримінального процесуального кодексу України. *Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь»*. 2012. № 8. С. 17-22.
14. Волчецкая Т.С.. Криминалистическая ситуалогия: Монография. / Под ред. проф. Н.П. Яблокова. Москва; Калинингр. ун-т. Калининград, 1997. 248 с.
15. Янина Я.Ю. Теоретические и практические аспекты применения компромиссов для разрешения конфликтов предварительного следствия: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Калининград, 2007. 24 с.
16. Зорин Р.Г. Криминалистические и уголовнопроцессуальные аспекты допустимости компромисса в уголовном судопроизводстве. URL: <http://www.rusnauka.com> (дата звернення 24.01.2020).

17. Попова И.А., Полстовалов О.В. Тактико-криминалистическое обеспечение компромиссных процедур в уголовном судопроизводстве. Учебное пособие. М.: ГД РФ, 2012. 176 с.
18. Макарейко Н.В. Государственное принуждение как средство компромисса. Материалы Пярых Бабаевских чтений «Компромисс в праве: теория, практика, техника». Т. 2. Н. Новгород, 2014. с. 118-120, 495-501, 132-135.
19. Курта Є.О. Компромiс на досудовому слiдствi: поняття, види, кримiналістичні прийоми досягнення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Запорiжжя, 2005. 188 с.
20. Маркелов А.Г. Идея доказательственного компромисса при прекращении уголовного дела в связи с примирением сторон. *Вестник Воронежского института МВД России*. № 2. 2019. С.237-242.
21. Маркелов А.Г., Саливаров В.Я. Уголовный процесс как доказательственный компромисс при прекращении уголовного дела или уголовного преследования в связи с назначением меры уголовно-правового характера в виде судебного штрафа. *Oeconomia et Jus*. 2016. Вып. 4. С. 48-54.
22. Маркелов А.Г. Новый доказательственный компромисс в уголовном процессе России: «Заплати и спи спокійно». *Вестник Казанского юридического института МВД России*. 2017. № 2 (28). С.105-108.